

WetsTaal 1

De syntax en semantiek van de logisch formele,
declaratieve en breed begrijpelijke taal

WetsTaal Handreiking
Werkversie 04 mei 2023

Deze versie:

https://diederikd.github.io/wetstaal_1_documentatie/

Laatst gepubliceerde versie:

https://diederikd.github.io/wetstaal_1_documentatie/v0.0.2

Laatste werkversie:

https://diederikd.github.io/wetstaal_1_documentatie/

Vorige versie

https://diederikd.github.io/wetstaal_1_documentatie/v0.0.1

Redacteur:

WetsTaal ([WetsTaal](#))

Auteurs:

Sjir Nijssen (-)

Diederik Dulfer (-)

Doe mee:

[GitHub diederikd/wetstaal_1_documentatie](#)

[Dien een melding in](#)

[Revisiehistorie](#)

[Pull requests](#)

Dit document is ook beschikbaar in dit niet-normatieve formaat: [pdf](#)

Dit document valt onder de volgende licentie: [Creative Commons 0 Public Domain Dedication](#).

Samenvatting

Tekst

Status van dit document

Dit is een werkversie die op elk moment kan worden gewijzigd, verwijderd of vervangen door andere documenten. Het is geen door het TO goedgekeurde consultatieversie.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Status van dit document

- 1. Wetstaal 1**
- 2. Objectief en subjectief recht**
- 3. Rechtssubject in het objectieve recht (wetgeving)**
 - 3.1 Wat is een rechtssubject, oftewel de semantiek?
 - 3.2 Waarom beginnen we met rechtssubject?
 - 3.3 Wat is een rechtssubject?
 - 3.4 Opbouw van de kennis
 - 3.5 Voorbeelden van rechtssubjecten
 - 3.6 Het patroon met 4 gestructureerde gegevens rond rechtssubject, oftewel welke uitdrukkingen van een rechtssubject zijn toegestaan
 - 3.7 Invulformulier voor rechtssubject
 - 3.8 Het patroon rond rechtssubject
 - 3.9 De samenhang tussen patroon en ingevuld formulier voor rechtssubject
 - 3.10 Kennisweergave in tekst en schemavorm alsmede hun 1:1 connecties voor rechtssubject
- 4. Rechtsbetrekking in het objectieve recht (wetgeving)**
- 5. Rechtsfeit (juridische toestandsveranderaar)**
- 6. Rechtsgevolgen (toestandsverandering)**
- 7. Rechtsobject**
- 8. Juridisch relevant feit in het objectieve en subjectieve recht**
- 9. Juridische toestand**
- 10. Afleidingsregel**

- 11. **Voorwaarde**
- 12. **Variabele en waarde**
- 13. **Juridisch scenario met juridische aktes**
- 14. **Conformiteit**
- 15. **Lijst met figuren**
- A. Index**
- A.1 Begrippen gedefinieerd door deze specificatie
- A.2 Begrippen gedefinieerd door verwijzing

§ 1. Wetstaal 1

Het belang van Wetsanalyse ter bevordering van wendbare wetsuitvoering alsmede voor het opstellen van wendbare wetgeving wordt in Nederland steeds breder onderkend. In het programma Werk aan Uitvoering neemt toekomstbestendige wet- en regelgeving een centrale plaats in (Zie paragraaf 4.3). In Handelingsperspectieven op bladzijde 6 lezen we (let op, hier is bedoeld doelstelling voor 2030):

Overheidsdienstverlening aan burgers en bedrijven is verschoven van een sterk proces-georiënteerde ‘one size fits all’ inrichting en aanpak van de publieke dienstverlening, naar een aanpak waarin de behoefte van burgers en bedrijven centraal komt te staan.

RegelSpraak RegelSpraak is een gecontroleerde Nederlandse taal die is ontwikkeld bij de Belastingdienst. Deze taal wordt gebruikt om belastingregels mee te beschrijven. De RegelSpraak-regels zijn preciezer dan in de onderliggende wetsartikelen verwoord. Deze precisie van de regels zorgt ervoor dat deze geautomatiseerd ‘vertaald’ kunnen worden naar softwarecode om de bedoelde beoordeling – op basis van gegevens uit de aangifte van het voorgaande jaar – uit te voeren [Voorbeeld van een Regelspraak-regel](#).

§ 2. Objectief en subjectief recht

Bijvoorbeeld een introductie.

§ 3. Rechtssubject in het objectieve recht (wetgeving)

§ 3.1 Wat is een rechtssubject, oftewel de semantiek?

In dit hoofdstuk gaan we de semantische (wat betekent een term?) en syntactische regels (welke uitdrukkingen met deze term zijn toegestaan?) beschrijven van het onderdeel Rechtssubject van de logisch formele, declaratieve en breed begrijpelijke taal met de naam WetsTaal. Met deze taal worden voor zowel de wetgeving als de wetsuitvoering modellen opgesteld waarmee de wetsuitvoering vanaf het begin van het wetgevingsproces getest kan worden. Dat betekent dat wetgeving op die manier opgesteld volledig is, breed begrijpelijk en waarbij de computer effectief kan worden ingeschakeld om de complexiteit te minimaliseren. De taal is een zogenaamde gecontroleerde natuurlijke taal. Dat betekent zowel begrijpelijk voor de meerderheid van de mensen als computers. Beide beschrijvingen spelen een belangrijke rol bij wetgeving en wetsanalyse op basis van patroonherkenning, zoals ook in een aantal andere exacte wetenschappen met groot succes wordt gebruikt. Bij die patroonherkenning willen we bewust een stuk overtuigendheid inbouwen om in situaties waarin meer dan een enkel gestructureerd gegeven in de juridische bron ontbreekt, de patroonherkenning effectief te laten werken.

§ 3.2 Waarom beginnen we met rechtssubject?

De structuur van wetgeving die sinds 2012 steeds meer in kaart is gebracht, anders gezegd is gemodelleerd in een logisch formeel, declaratief en breed begrijpelijk model, laat zien dat rechtssubject als eerste vereist is om andere fundamentele begrippen van wetgeving en wetsuitvoering zoals rechtsbetrekking, rechtsfeit en rechtsgevolg te kunnen beschrijven. De structuur van wetgeving is sinds 2012 steeds meer bloot gelegd op basis van het modelleren van de:

- begripsomschrijvingen,
- gegevens,
- regels, en
- processen.

Hierbij is voor elke term gebruikt in gegevens, regels of processen die niet als glashelder kan worden aangeduid voor de meerderheid van de Nederlanders, een begripsomschrijving opgesteld. Deze structuur blijkt behoorlijk krachtig te zijn. Door die kracht volledig te expliciteren kan deze kennis gebruikt worden tijdens alle stappen van het wetgevings- en wetsuitvoeringsproces. Die structuur is tot nu toe onvoldoende en vaak geheel niet beschreven in de leerboeken Inleiding Rechtsgeleerdheid. Vanuit dat perspectief is het heel goed te verklaren waarom er zo veel misgaat in wetsuitvoering dat zelfs de eerste minister het woord schande gebruikt. Het niet bewust zijn van die structuur in de leerboeken voor het opstellen van wetgeving kan aangemerkt worden als de voornaamste oorzaak van de problemen in de wetsuitvoering. Maar de wetgevingsjuristen zijn eigenlijk slachtoffer van het feit dat zij tijdens hun opleiding niet bekend gemaakt zijn met kennisanalysetechnieken en de onderliggende structuur van wetgeving. Zou dat wel het geval zijn, dan zou de kwaliteit van wetgeving structureel veel hoger liggen.

§ 3.3 Wat is een rechtssubject?

De begripsdefinitie van de term rechtssubject:

Een rechtssubject is

- de drager van rechten en plichten, en/of
- de generator van juridisch relevante feiten, en/of
- de uitvoerder van rechtshandelingen en feitelijke handelingen met rechtsgevolg.

Een juridisch relevant feit is een feit dat voorkomt in een

- voorwaarde, en/of
- rechtsobject en/of
- afleidingsregel

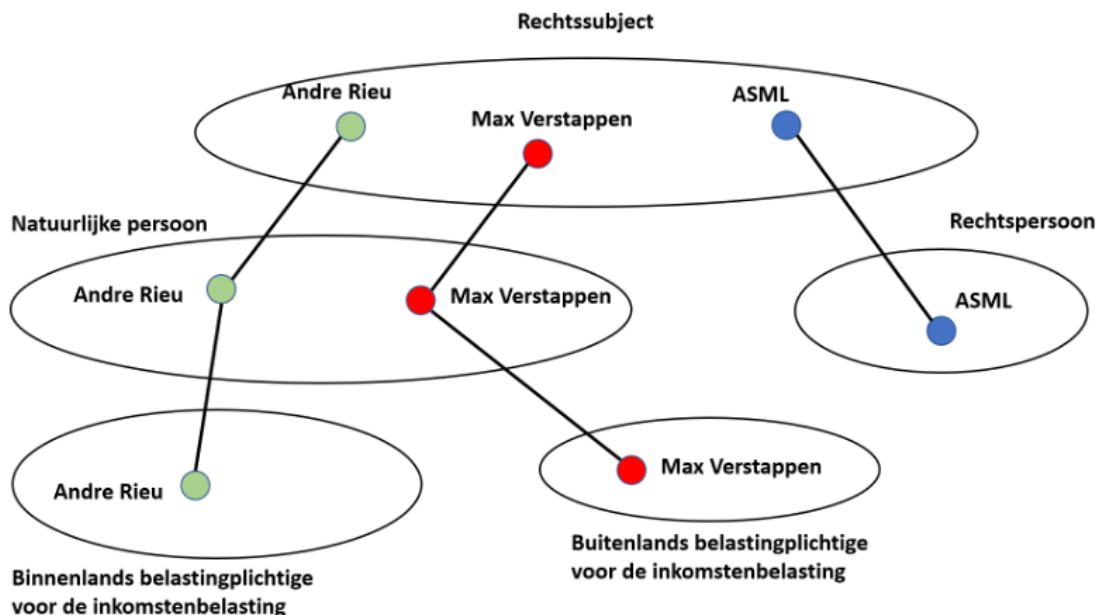
van een model voor wetgeving of wetsuitvoering. Een rechtshandeling heeft rechtsgevolgen en een beoogd doel. Een feitelijke handeling met rechtsgevolg heeft rechtsgevolgen, maar beoogt die rechtsgevolgen niet.

§ 3.4 Opbouw van de kennis

Een axiomatische benadering zou als volgt kunnen zijn. De begrippen achter de termen voordeel en nadeel worden bekend verondersteld. Een recht is een soort voordeel. Een plicht is een soort nadeel.

§ 3.5 Voorbeelden van rechtssubjecten

In onderstaand diagram zijn een aantal voorbeelden van rechtssubjecten gegeven die bij veel Nederlanders bekend zijn.

Figuur 1 voorbeelden van rechtssubjecten

In bovenstaand diagram is onder meer ook het volgende uitgebeeld:

Het rechtssubjecttype buitenlandsbelastingplichtige voor de inkomstenbelasting is een deelverzameling van het rechtssubjecttype natuurlijk persoon. Het rechtssubjecttype natuurlijk persoon en een deelverzameling van het rechtssubjecttype rechtssubject.

Verder kunnen we de volgende feiten uit het diagram in tekst omzetten:

Andre Rieu, Max Verstappen en ASML zijn voorbeelden van bekende Nederlandse rechtssubjecten. Andre Rieu en Max Verstappen zijn ook voorbeelden van de specialisatie van rechtssubject, met de naam natuurlijk persoon. ASML is een voorbeeld van de specialisatie van rechtssubject met de naam rechtspersoon. Andre Rieu is een binnenlandsbelastingplichtige voor de inkomstenbelasting. Waarom is dat zo? Omdat Andre Rieu in Nederland woont. (IB 2.1, a) Max Verstappen is een buitenlandse belastingplichtige voor de inkomstenbelasting. Waarom is dat zo? Omdat Max Verstappen in het buitenland woont maar wel Nederlands inkomen geniet. (Wet op de Inkomstenbelasting artikel 2.1,b).

Het voorgaande is duidelijk een verrijking van het begrip van Wet op de inkomstenbelasting artikel 2.1. Maar op welk niveau speelt dit? Dat is het abstracte niveau van wetgeving, waarbij –

stilzwijgend – verzuimd is expliciet aan te geven dat hier het perspectief van een bepaald moment of periode in de tijd bedoeld is. Dat is wat genoemd wordt het objectieve recht. Het objectieve recht is het recht beschreven in wetgeving. Maar dat is niet het perspectief van de burger. In zijn concrete beleavingswereld heeft hij expliciet rekening te houden met perioden en momenten in de tijd. Dat is het subjectieve recht, het recht gezien vanuit het perspectief van de burger of bedrijf.

§ 3.6 Het patroon met 4 gestructureerde gegevens rond rechtssubject, oftewel welke uitdrukkingen van een rechtssubject zijn toegestaan

Het patroon van gestructureerde gegevens rond rechtssubject hebben we nodig om adequaat antwoord te kunnen geven op de twee vragen van de burger:

- voor wie zijn deze verplichtingen bedoeld?
- Voor wie zijn deze rechten bedoeld?

We zullen dat eerst toelichten aan de hand van het concrete geval van het voetgangerslicht, te weten artikel 74, lid 1, onder c, 1e zin:

Artikel 74 1. Bij voetgangerslichten betekent: a. groen licht: voetgangers mogen oversteken; b. groen knipperend licht: voetgangers mogen oversteken; het rode licht verschijnt spoedig; c. rood licht: voetgangers mogen niet meer beginnen over te steken; reeds overstekende voetgangers moeten zo snel mogelijk doorlopen.

We zien in bovenstaande tekst dat we te doen hebben met twee verschillende specialisaties van rechtssubjecten bij het Voetgangerslicht:

- voetgangers op het trottoir of voetpad bij een voetgangerslicht en
- reeds overstekende voetgangers bij een voetgangerslicht.

We zullen hierna laten zien hoe dat bij Wetsanalyse o.b.v. de regels van WetsTaal deze twee soorten rechtsbetrekkingen expliciet naar voren komen in het model voor RVV, artikel 74, lid 1.

Van een rechtssubject noteren we 4 gestructureerde gegevens in de vulling van het wetsmodel, de concrete wereld van de burger.

Dat is:

- de identificatie van een rechtssubject, naar keuze in de vorm van
 - een korte code of
 - een langere naam, of
 - beide

- de specialisatie van een rechtssubject en
- de voorwaarde waaronder de specialisatie geldig is.

§ 3.7 Invulformulier voor rechtssubject

Hieronder ziet u de invulling van een formulier voor het geval van een voetganger die op het trottoir of voetpad staat bij een Voetgangerslicht.

In dit geval is het eerste gestructureerde gegeven van een rechtssubject de identificatie:

Binnen de collectie van alle rechtssubjecten binnen RVV art 74 lid 1 identificeert voetganger op het trottoir bij een voetgangerslicht een specifiek rechtssubject. Hier is de langere naam als identificatie voor rechtssubject gebruikt. Er had ook gekozen kunnen worden hier binnen het kennisdomein Voetgangerslicht deze twee rechtssubjecten aan te duiden met de korte code als RS01 en RS02.

Het derde gestructureerde gegeven van een rechtssubject bevat het feit welk rechtssubject is specialisatie van een hoger rechtssubject in de boom van rechtssubjecten. In dit concrete geval hebben we:

Rechtssubject met de naam Voetganger op het trottoir of voetpad bij een voetgangerslicht is een specialisatie van rechtssubject met de naam voetganger.

Het vierde gestructureerde gegeven van een rechtssubject is de voorwaarde waaronder de specialisatie geldig is. In dit concrete geval hebben we als vierde gestructureerde gegeven:

De voorwaarde op de specialisatie van het rechtssubject voetganger op het trottoir of voetpad bij een voetgangerslicht is geldig indien voldaan is aan de voorwaarde Voetganger bevindt zich op het trottoir of voetpad bij een voetgangerslicht.

In onderstaand formulier zijn 5 gestructureerde gegevens ingevuld, het vijfde is de bron. Het ter beschikking hebben van het gestructureerde gegeven Bron helpt om met krachtige ondervraagten effectief te kunnen werken bij wetgeving en wetsuitvoering.

Invulformulier Rechtssubject

Gestructureerd gegevenstype in WetsTaalRS b	Waarde van gestructureerd gegeven
RS bron	RVV, art 74, a, b en c, 1 ^e zin
RS korte code	RS01
RS langere naam	Voetganger op het trottoir of voetpad bij een voetgangerslicht
Is een specialisatie van	Voetganger
Is geldig indien voldaan is aan voorwaarde	Voetganger bevindt zich op trottoir of voetpad bij voetgangerslicht

Voorbeeld van een **volledig geëxpliciteerd** gestructureerd gegeven specialisatie:
 Het rechtssubjecttype
 met de naam
 voetgangers **op het trottoir of voetpad** bij een voetgangerslicht
 is een specialisatie van
 het rechtssubjecttype
 met de naam
 voetganger.
 Bron: RVV, art 74, a, b en c, 1^e zin, niet c 2^e zin.

Figuur 2 Invulformulier rechtssubject

Het tweede voorbeeld van een rechtssubject dat voorkomt in RVV, art 74, lid 1 is hieronder ingevuld in een invulformulier voor Rechtssubject. Men zou kunnen dat er twee gegevens records zijn gebruikt om de volledig geëxpliciteerde kennis te kunnen borgen van de twee van de drie rechtssubjecten in RVV, art 74, lid 1. Wie is het derde Rechtssubject? Dat staat niet in RVV, art 74, lid 1. Dat heeft het multidisciplinaire team op basis van de patronen van WetsTaal na beraad toegevoegd. En dat is de Staat.

Invulformulier Rechtssubject

Gestructureerd gegevenstype in WetsTaalRS b	Waarde van gestructureerd gegeven
RS bron	RVV, art 74, onder c, 2 ^e zin
RS korte code	RS02
RS langere naam	reeds overstekende voetganger bij een voetgangerslicht
Is een specialisatie van	voetganger
Is geldig indien voldaan is aan voorwaarde	voetganger is reeds overstekend bij voetgangerslicht

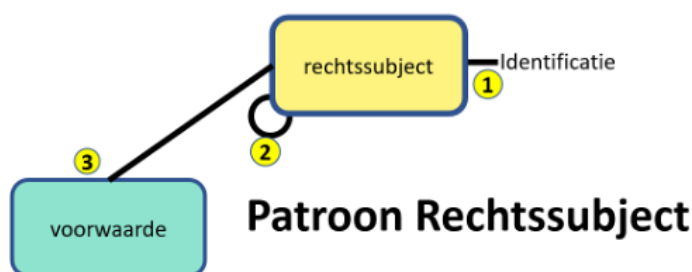
Voorbeeld van een **volledig geëxpliciteerd** gestructureerd gegeven specialisatie:
 Het rechtssubjecttype
 met de naam
 reeds overstekende voetganger bij een voetgangerslicht
 is een specialisatie van
 het rechtssubjecttype
 met de naam
 voetganger.
 Bron: RVV, art 74, onder c, 2^e zin.

Figuur 3 Invulformulier rechtssubject

De hierboven ingevulde formulieren laten de 5 gestructureerde gegevens zien van een rechtssubject.

§ 3.8 Het patroon rond rechtssubject

Het patroon rond rechtssubject is op grammaticaal niveau en dat is veel abstracter dan het concreet ingevulde formulier voor rechtssubject. Het invulformulier bevat een instantiatie of invulling van het patroon. Het patroon is hieronder weergegeven. Hier is het gestructureerde gegeven voor bron weggelaten evenals de twee optionele mogelijkheden om een korte code of langere naam toe te wijzen. M.a.w. in het meest expliciete geval hebben we te doen met 5 gestructureerde gegevens om een rechtssubject volledig declaratief te beschrijven.

Figuur 4 Patroon rechtssubject

§ 3.9 De samenhang tussen patroon en ingevuld formulier voor rechtssubject

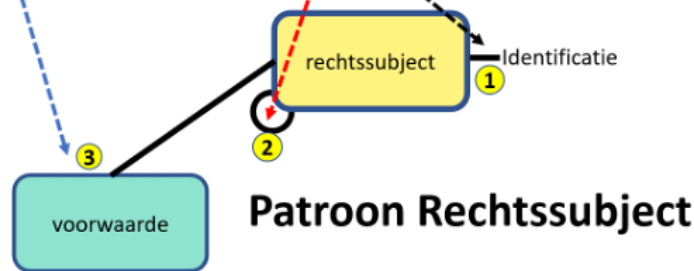
De ervaring heeft ons geleerd dat het nuttig is om de samenhang van het concrete niveau van de ingevulde gestructureerde gegevens waar de burger direct mee te maken heeft zoals weergegeven in een invulformulier met het abstracte grammaticaal niveau van het patroon van rechtssubject te laten zien. Dat is hieronder weergegeven. Het onderste deel is het patroon, het bovenste deel het ingevulde formulier.

§ 3.10 Kennisweergave in tekst en schemavorm alsmede hun 1:1 connecties voor rechtssubject

Ook is nuttig gebleken om rechtswetenschappelijke kennis zowel in tekst als in schemavorm weer te geven. Over het algemeen is schemavorm een meer productieve vorm. Door twee kennisrepresentaties ter beschikking te stellen hebben de professionals in het MDT keuze.

Welke uitdrukkingen over rechtssubjecten zijn toegestaan?

1. De identificatie van een rechtssubject binnen het kennisdomein
2. Rechtssubject is een specialisatie van hoger rechtssubject
3. Een specialisatie van een rechtssubject is altijd onderworpen aan een voorwaarde

Figuur 5 Patroon rechtssubject

Dit patroon kan worden gebruikt tijdens het wetgevingsproces om de feiten over rechtssubject compleet te krijgen vanaf het prille begin. In het wetsanalyse proces worden dezelfde patronen gebruikt om de kennis alsnog volledig geëxpliciteerd te krijgen.

§ 4. Rechtsbetrekking in het objectieve recht (wetgeving)

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 5. Rechtsfeit (juridische toestandsveranderaar)

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 6. Rechtsgevolgen (toestandsverandering)

§ 7. Rechtsobject

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 8. Juridisch relevant feit in het objectieve en subjectieve recht

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 9. Juridische toestand

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 10. Afleidingsregel

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 11. Voorwaarde

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 12. Variabele en waarde

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 13. Juridisch scenario met juridische aktes

Bijvoorbeeld een introductie.

NOOT: index

Dit hoofdstuk is toegevoegd met `class="informative"` in `config.js`.

§ 14. Conformiteit

Naast onderdelen die als niet normatief gemarkeerd zijn, zijn ook alle diagrammen, voorbeelden, en noten in dit document niet normatief. Verder is alles in dit document normatief.

§ 15. Lijst met figuren

Figuur 1 voorbeelden van rechtssubjecten

Figuur 2 Invulformulier rechtssubject

Figuur 3 Invulformulier rechtssubject

Figuur 4 Patroon rechtssubject

Figuur 5 Patroon rechtssubject

§ A. Index

§ A.1 Begrippen gedefinieerd door deze specificatie

RegelSpraak §1.

§ A.2 Begrippen gedefinieerd door verwijzing

[1EKAMERREGELSPRAAK] defines the
following:

Voorbeeld van een Regelspraak-regel